

Pojasta mieheksi ja tytöstä naiseksi hoivaavan isän saattamana

Miestenviikko
Oulu 6.11.2017

Jouko Huttunen
Jyväskylän yliopisto

Luennon lähtökohta: Lapsi tarvitsee positiivisen isän

- Jokainen lapsi ajattelee viimeiseen asti, että *oma isä on turvallinen, luotettava, hoivaava ja loputtomasti rakastava aikuinen ihminen, jota voi katsoa aina ylöspäin.*
- **Mielikuva omasta positiivisesta isästä** kannattelee lasta silloinkin kun isä on poissa tai puuttuu lapsen elämästä – tai kun isä koettelee lapsen sietokykyä epäluotettavuudellaan, karkealla käytöksellään tai huomiotta jättämisellään.
- **Positiivinen isä on nykylapselle lottovoitto**, jonka arvo realisoituu koko laajuudessaan vasta aikuisiällä: useimmat kehitykselliset vaikutukset näkyvät hitaasti ajan kuluessa
 - kouluttautumisessa,
 - aikuistumisessa ja elämänhallinnassa,
 - parisuhteen muodostamisessa ja
 - työelämään siirtymisessä

Jouko Huttunen

2

Meitä vanhempia on moneen lähtöön...

Organisaatiopsykologi *Adam Grantia* (*"Give and take" 2013*) mukailen jokainen vanhempi on oman persoonansa ja henkilöhistoriansa summa – jota voi kyllä tietoisesti muokata.

1. "Antaja"-vanhempi

- Mieltää itsensä perhettä varten: "perheen ehdoilla – perheen puolesta"; vahvasti sosiaalinen ja yhteisöllinen persoona
- Auttaa, hoivaa ja tukee lastaan pyyteettömästi odottamatta mitään palkkiota tai kunniaa itselleen (?)
- Taustalla rakkaus lapseen, eettinen velvollisuus ja/tai perhekeskeinen elämäntapa
- Voi olla myös "ei-aina-niin-kiva" antajavanhempi:
 - Originelli käsitys antamisesta: keksii omaperäistä "perheelle parasta"
 - Dominoiva antaja, joka ei kysy mitä lapsi itse haluaa
 - Marttyyriusongelma: tekee helposti liikaa, väsyä ja uhrinuu

Jouko Huttunen

3

...moneen lähtöön...

2. "Antaja-ottaja"-vanhempi

- Käsittelee perheen vastavuoroisuuteen ja tasapuolisuuteen perustuvana yksikkönä, jossa jokaisen tulee antaa ja saada suunnilleen saman verran
- Ajattelee, että perheenjäsenet tekevät palveluksia toisilleen odottaen kohtuullista vastapalvelua tai palkkioita
- Parhaimmillaan tällainen vanhempi toimii perheessään ennustettavasti reilun pelin hengessä, mutta pahimmillaan mafiamaisesti "velkaannuttaen" muita perheenjäseniä vastapalveluksiin, jolloin lahjonta, kiristys ja uhkailu käytössä
- Sietää yleensä huonosti jatkuvaa antamista ja ärtyy tästä helposti
- Syyttää herkästi lapsia ja puolisoa kiittämättömyydestä tai yksipuolisuudesta; odottaa lapsilta lojaalisuutta, kiitollisuutta ja vanhemman hyvien tekojen muistamista

Jouko Huttunen

4

...moneen lähtöön...

3. "Ottaja"-vanhempi

- Käsittää itsensä jollain tapaa perheen luojaksi, rakentajaksi ja johtajaksi – mahdollisesti perheenpääksi
- Koska perhe on hänen luomuksensa, sen on oltava erityisesti häntä varten ja hänen ehdoillaan
- Toimii itsekkäästi, vaikka hän itse ei sitä huomaa eikä ajattele niin
- Vie perheeltä koko ajan energiaa, mutta uskoo itse antavansa sille kaikkensa
- Hänen poissaolonsa koetaan usein helpottavana, ei kuitenkaan aina
- Voi ottaa myös uhrautujan ja marttyyrin roolin, jolloin hänen "antamisensa" koetaan pikemminkin ahdistavana

Jouko Huttunen

5

Kuka on hoivaava isä?

- *Hoiva on sitä, että toinen ihminen on toiselle aidosti läsnä.* (Liina Sointu 2011)
- *Avautuminen:* Syvemässä merkityksessä, aidossa läsnäolossa toisella on luottamuksellinen pääsy toisen *henkilökohtaisen integriteetin* (koskemattomuuden, itsemääräämisoikeuden) alueelle
- *Kaksisuuntaisuus:* Hoivateko vaikuttaa aina positiivisesti sekä hoivaajaan että hoivattavaan – joskus enemmän hoivaajaan!
- *Roolien käänteisyys:* Hoivattava myös hoivaa (hoivaajaansa)
- **Hoivaava isä**
 - on läsnä, tekee yhdessä lapsen kanssa, tukee, auttaa, pitää huolta, lohduttaa, ottaa vastaan lapsen tunnepurkauksia jne.
 - laajentaa ja rikkoo miesten perinteen rajoja lapsensa ja itsensä parhaaksi

Jouko Huttunen

6

Mikä isässä on tärkeää lapselle?

LAPSEN KEHITYKSEN ALUE	MIKÄ ISÄSUHTEESSA VAIKUTTAA?
Empatiakyky ja vuorovaikutustaidot	Lapsi saa olla miehen hoivattavana
Identiteetti ja minäkuva	Lapsella (miehen) malli ja "miespeili"
Luottamus toisiin ihmisiin	Lapsella miesvanhempi, jonka läsnäolo ja läheisyys on pysyvää
Sosiaalisuus ja yhteisöllisyys	Lapsi saa olla miehen kanssa miesten joukossa
Itsetunto ja toimijuus	Hyväksyntä, kehuminen, kannustus
Eettinen sensitiivisyys (hyvä – paha)	Ohjaus, neuvominen, palautteen antaminen ja rajojen pitäminen

Jouko Huttunen

7

Hyvä isä-lapsisuhde antaa lapselle ainutlaatuisia kokemuksia ja elämyksiä, joilla on iso merkitys niin pojan kuin tytönkin tulevassa elämässä

- Lapsen kannalta tärkeintä (isässä) on isäsuhde, vuorovaikutuksen laatu ja se perhedynamiikka, jota isä osaltaan luo lapsen kotiin – ei niinkään hänen henkilökohtaiset ominaisuutensa tai hänen persoonansa
- Isäsuhteella oletetaan olevan sekä samanlaisia että eriytyviä merkityksiä tytölle ja pojalle
- Seuraavassa lämpimän ja läheisen isäsuhteen pitkäaikaisvaikutuksia pojan ja tytön kehitykseen

Jouko Huttunen

8

Miesvanhemman tuottamia kokemuksia	Merkitys pojalle	Merkitys tytölle
Hoivakokemukset "Isän kanssa tuntuu hyvältä"	Kiintymys, Luottamus, Hoivakyky	Kiintymys, Luottamus, Empatia
Identiteetikokemukset "Isä hyväksyy minut"	Identifikaatio, Positiivinen maskuliinisuus	Itsearvostus, Oman naiseuden hyväksyminen
Osallisuuskokemukset "Minä kuulun isän joukkoon"	Liittyminen, Voimaantuminen isästä	Liittyminen, Voimaantuminen isästä, Mieskulttuurin tuntemus
Toimijuuskokemukset "Minä pystyn ja minä osaan"	Aloitteisuus, Itsetunto poikana	Aloitteisuus, Sukupuolten tasa-arvo
Moraalidikokemukset "Minä tunnen mikä on oikein"	Rajat, Vastuullisuus, Toisten huomioon ott.	Rajat, Vastuullisuus, Sosiaalisuus

Isänä voi halutessaan aina kehittyä...

- **Merkitse lastesi menot kalenteriisi:** neuvolakäynnit, harrastuksiin viennit, päiväkodin ja koulun tärkeät päivämäärät (kokeet, vanhempainillat, liikuntapäivät, talkoot), lasten synttärät, yökylät jne.
- **Pidä lastesi äidin kanssa säännölliset (viikoittaiset) palaverit** työnjaosta: lasten kuljetukset, lähdöt ja paluut, ruokailut, vaate- ja välinehuolto, viikon ekstramenot jne.
- **Anna jokaiselle lapsellesi hetki jakamatonta aikaasi joka päivä:** kysy kuulumiset, kuuntele, ota osaa, rohkaise, anna neuvo, lupaus jne.
- **Kuuntele tarkkaan** kun lapsesi haluaa kertoa sinulle jotakin:
 - Pysähdy, käänny häneen päin ja katso häntä silmiin. Unohda silloin kaikki muu.
 - Voit myös kiinnittää huomiota teidän molempien puhetapaan ja kieleen, että kuulette, saatte selvää ja ymmärrätte toisianne.
- **Lue lapsesi kanssa:**
 - Lapselle lukeminen on äärimmäisen tärkeää, isän lukemisella erityisbonus
 - Lapset voivat lukea myös isälle ja voitte keskustella lukemastanne

Jouko Huttunen

10

Isä voi kehittää myös tunnevuorovaikutuksen taitojaan

Tunnevuorovaikutuksen "haltuunotto"

- Lisää sellaisia yhdessäolotilanteita, joissa muodostuu lämpimyyttä ja läheisyyttä esim. halaamalla, koskettamalla, hymyilemällä, osaaottavasti kuuntelemalla ja "myötäsukaan" juttelemalla (yleensä ei kannata rikkoa hyvää ilmapiiriä arvostelulla tai autoritaarisilla käskyillä)
- Katseella, liikkeillä ja äänensävyllä voi viestiä positiivista tunnetta, ymmärtämystä ja kokemusten jakamista

Lapsen tunnetilan säätely "soinnuttamalla"

- Lapsen tunteen tunnistamisen: isä yrittää "arvata", missä tunnetilassa lapsi on käyttöksensä/reaktionsa perusteella
- Tunteen jakaminen sanallistamalla ja ei-kielellisesti viestimällä: isä yrittää kertoa lapselle, miltä hänestä (lapsesta) nyt saattaa tuntua ja että hän (isänä) ymmärtää mistä tuo tunnetila johtuu
- Lapsen tunnetilan vahvistaminen tai muuttaminen: isä yrittää saada lapsen ymmärtämään, että tunne on aina "oikea" eikä lapsi ole siinä väärässä, mutta vain positiivisissa tunteissa kannattaa viipyillä

Jouko Huttunen

11